

Tapio S. Katko: *Hanaa! Suomen vesihuolto – kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys*

501 s., Suomen vesilaitosyhdistys ry, 2013
ISBN: 978-952-5000-97-9, 125 €

Hanaa!

Lukemattomia faktoja vesihuollosta

PAULA NIINIKOSKI

Vesihuolto on yksi merkittävimmistä yhteiskunnan infrastruktuurin osista. Siksi ei ole vähäpätöinen tehtävä koota kaikkea vedestä yksiin kansiin, vajaan 500 sivuun. Tapio S. Katkon kirja ”Hanaa! Suomen vesihuolto – kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys” onnistuu kahlaamaan läpi niin vesihuollon historian merkkiniimet kuin lukemattomat lakipykälät, lainmuutokset, EU-politiikan tuomat haasteet, globalisaation ja jopa demokratiankin vaikutukset vesihuollon kehitykseen. Tämä on kunnioitettava saavutus. Kirjaa lukiessa on kuitenkin ilmeistä, ettei se vastaa mahdollisesti lukijan mielessä pyöriin tieteellisiin kysymyksiin, vaan käsittelee vesihuoltoa puhtaasti yhteiskunnalliselta kannalta, nimensä mukaisesti.

Kirjassa on 17 ”Vesiloisketta”, jotka kumoavat jonkin yleisen veteen liittyvän myytin, sekä kahdeksan ”Vesi-iskua”, jotka esittelevät jonkin vesialan ongelman tai projektin tapauskohtaisesti. Osa Vesiloiskeista on aikansa eläneitä uskomuksia kuten se, että kaivonkatojat paikallistavat vesisuonia. Osa puolestaan on yleisiä käsityksiä, esimerkiksi se, että jäte-

vedenpuhdistamot olisivat merkittäviä saastuttajia. Jälkimmäisen suhteen kirja tosin on hiukan ristiriidassa itsensä kanssa todetessaan ensin, että jätevedenpuhdistamot poistavat merkittävät ravinteet 95-prosenttisesti eivätkä siten ole merkittävä uhka ympäristölle, ja sen jälkeen Vesi-isku-osiossaan (Kari Stenholm: Näkemyksiä Vantaanjoen tilasta), että Vantaanjoen varrella olevien jätevedenpuhdistamoiden ylivuodot ovat vesistölle merkittävämpi uhka kuin maatalous, vaikka päästöt maataloudesta ovatkin suuremmat. Silti nämä tietoisut tekevät muutoin suurempia linjoja monin numeroin ja vuosiluvuin piirtävästä kirjasta mielenkiintoisemman lukukokemuksen.

Suomi on yksi maailman ainoita kestävästi vesivarojaan hyödyntäviä maita. Vesiköyhyysindeksi kuvaa veden riittävyyttä, ja Suomi on tällä mittarilla Kanadan ohella maailman kärkimaa. Meillä veden käyttö on vähentynyt 70-luvulta lähtien. Syitä tähän ovat mm. kylpyjen korvaaminen suihkuilla ja monin paikoin siirtyminen asuntokohtaiseen kulutuksen seurantaan. Tämän voisi ajatella olevan positiivinen asia, mutta maassa, jossa puhtaasta vedestä ei ole pulaa, asia on monimutkaisempi. Ve-

silaitosten laskutus perustuu kulutukseen, mutta suurin osa niiden kuluista on kiinteitä, jolloin niiden kyky tuottaa puhdasta vettä voi heikentyä merkittävästi laskevasta kulutuksesta johtuen. Suomessa WC:tkin huuhdellaan juomakelpoisella vedellä, mikä voi ehkä tuntua järjettömältä käytännöltä maailmassa, jossa puhtaasta juomavedestä on pulaa. Ns. kaksi-vesijärjestelmä olisi kuitenkin suuressa mittakaavassa epäkäytännöllinen, kallis ja altis ihmellisistä virheistä johtuvalle vesien sekoitumiselle ja siitä kenties seuraaville terveystriskeille.

Kirjassa puhutaan vesijalanjäljestä ekologisena mittarina hiilijalanjäljen rinnalla. Se ottaa huomioon myös epäsuoran vedenkulutuksen esimerkiksi teollisuudessa ja maataloudessa. Näin ollen esimerkiksi kotimainen peruna on ekologisesti kestävämpi valinta kuin vaikkapa paljon vettä kuluttava riisi. Toisaalta samalla teos väittää, että vesi ei kulu käytössä. Määrällisesti ajatellen tämä pitää toki paikkansa, mutta veden laatua ajatellen asia ei ole aivan näin yksioikoinen. Lisäksi kulutettavan veden määrän vaikutus tuotteen ekologisuuteen riippuu luonnollisesti myös siitä, onko kulutettu vesilitra peräisin muutenkin kuivuudesta kärsivältä alueelta, vai esimerkiksi Suomesta, jossa pääosin vedestä ei ole pulaa. Toisin kuin hiilidioksidipäästöt, joiden voidaan katsoa olevan globaali ongelma, vesivarat ovat hyvin paikallisia eikä niiden kestävä käytön periaatteita voida yleistää globaalisti.

Ehkä kiinnostavin luku kirjassa käsittelee kehitys yhteistyötä. Vesiala on suurin yksittäinen kehitys yhteistyön sektori. Yksi merkittävimpiä kohteita on Pietarin vedenpuhdistamohanke, jonka tavoitteena on ollut vähentää Itämereen päätyvää ravinnekuormaa. Tässä hanke on onnistunutkin, erityisesti fosforin osalta. Suomi on ollut kehitys yhteistyön edellä-

kävijämaita. Erityisen mielenkiintoinen, ja onnistunut, hanke on ollut itäafrikkalaisten vesialan ammattilaisten kouluttaminen Suomessa, Teknillisessä korkeakoulussa (TKK), ja Tampereen teknillisessä korkeakoulussa (TTKK). Kurssilaisista suurin osa teki diplomityönsä kenttävaiheen kotimaissaan ja monista on tullut niissä merkittäviä vaikuttajia. Vuonna 1992 diplomi-insinöörin tutkinnon TTKK:ssa suorittanut Hailemariam Desalegn valittiin vuonna 2012 Etiopian pääministeriksi ja vuonna 2013 Afrikan unionin johtoon. Olisi tietenkin melko itseriittoista väittää, että tämä merkittävä poliittinen ura olisi saanut alkusäyksensä nimenomaan suomalaisesta korkeakoulusta, mutta se on esimerkki niistä mielenkiintoisista tiedonjyvistä, joita tämä teos tarjoaa.

Asiantuntijoiden mukaan vesihuollon tulevaisuuden haasteista suurin on vanhentuva infrastruktuuri. Mitään tulevaisuuden kauhukuvia tämä teos ei maalaille ja hyvä niin. Kyseessä on kuitenkin kirja suomalaisesta vesihuollosta, johon mahdolliset ilmastonmuutoksen tai terrorismin aiheuttamat tulevaisuuden ongelmat tuskin kajoavat merkittävällä tavalla. Kirja päättyy 28:aan vesialan ”teesiin”, joiden jälkeen tosin seuraavat runomuotoinen Epilogi ja ruotsinkielinen tiivistelmä, joiden informaatioarvo suomenkieliselle lukijalle ei ole merkittävä. Jos koko kirjan läpikäilyminen tuntuu ylitsepääsemättömältä urakalta, teesit lukemalla saa selville, mitä kirjoittaja haluaa teoksellaan sanoa, mutta jää paitsi kaikista nippelitiedonjyvistä, jotka ovat kirjan parasta antia.

PAULA NIINIKOSKI

Helsingin yliopisto
Geotieteiden ja maantieteen laitos
paula.niinikoski@helsinki.fi